

GOEDE VRIJDAG

19 april 1974

Goedenavond, vrienden.

Ook op deze avond moet ik u erop wijzen, dat wij, sprekers van deze Orde, niet alwetend of onfeilbaar zijn. Denkt dus zelf na. Ons onderwerp van deze avond, dat meer geestelijk van aard dient te zijn, kunt u meen ik zelf wel raden. Waarover anders kun je op deze dag spreken dan over de:

GOEDE VRIJDAG

In deze tijd van een zichzelf steeds meer verwarrend christendom is het misschien goed eens terug te kijken, ons af te vragen, wat die 'goede vrijdag' is geweest en wat zij betekent. Wanneer de mensen spreken over 'goede vrijdag' ben ik geneigd een collega van mij te citeren die sprak: Ik weet niet waarom men die dag goed noemt. Jezus werd gekruisigd, zo herdenkt men op die dag. En dat was toch niet veel goeds, want dit werd gedaan door mensen die eigen gelijk en eigen belangen hoger achtten dan hun idealen. Veel goeds betekent dat volgens mij niet. Bovendien zien wij hetzelfde nog steeds, zelfs op goede vrijdag. En dat lijkt mij ook niet veel goeds in te houden.

Maar goed. Wat schuilt achter deze herdenkingsdag? Jezus van Nazareth. Maar wie en wat was hij werkelijk? De verhalen zijn zonderling en, wanneer je onbevooroordeeld nadenkt, niet altijd geloofwaardig. Dat begint al met die onbevleete ontvangenis van Maria. Is het werkelijk zo geweest als men beweert? Is er werkelijk een engel geweest? Zeker is slechts dat Maria verloofd werd met een oudere man. Want Jozef was veel ouder dan zij. Opeens komt er een kind en niemand weet waar dat vandaan komt. Maria zegt dat een engel haar dit wonder heeft aangekondigd. Goed. Niemand zal dit ontkennen. Jozefs kind is het in ieder geval niet. Maar het is toch goed te bedenken dat overspel in die dagen - ook tijdens het proefhuwelijk, dus de verloving - met steniging, tot de dood er op volgde, werd bestraft. Indien het niet waar was, zoals zij vertelde dat het gebeurde, zo had zij dus wel een heel goede reden om te doen alsof haar verhaal wel waar was, ja, een dringende reden om een dergelijk verhaal te vertellen.

Bezie je het verdere leven van Jezus, dan krijg je vaak het gevoel dat hij vooral probeerde te beantwoorden aan de verwachtingen van anderen. Maar het is en blijft moeilijk je precies voor te stellen wat er gebeurd is. De man Jezus leefde, dat weten wij. Hij is een zeer hoogstaande figuur geweest. Dat zal eenieder toegeven. Hij is ook op uw wereld een Christusdrager geweest. Dat kunnen wij in de sferen met zekerheid ontdekken. Maar hoe is die man ertoe gekomen zó te leven? Wij kunnen natuurlijk beginnen te bazelen over incarnatie, voorbestemming, de wil Gods en de heilige Geest - die overal de schuld van krijgt, wanneer geen andere redelijke argumenten of verklaringen te vinden zijn. Maar misschien is het toch beter eerst eens te zien naar de menselijke feiten.

Maria is een weeskind. Zij staat onder voogdij van een aantal ouderen, behorende tot de orde der Essenen. Het is zeer waarschijnlijk dat Maria zelf tot de Essenen heeft behoord. Daar haar verloving met Jozef op het gezag van deze voogden plaats vond, is het volgens mij, mede rekening houdende met de aard van deze sekte, aan te nemen dat ook Jozef tot de Essenen behoorde. Hier begint het menselijke probleem dan al. Deze ouders behoorden tot een sekte, een soort halve kloosterorde, die naast leden in bijzondere gemeenschappen, ook leden kent die in de gewone maatschappij leven, maar zich houden aan bepaalde niet algemeen aanvaarde wetten. Dergelijke mensen hebben een geheel aparte beschouwing van hun geloof, kennen afwijkende opvattingen omtrent de wet en zijn de dragers van een reeks overleveringen die o.m. een aantal mysteriën omvatten, waarvan een aantal zeker ook inwijdingsmysteriën zijn geweest.

Jezus is dus zekerlijk opgevoed door strenggelovige mensen, die in een zeer bepaalde richting dachten en leefden. Maar Jezus zelf moet een redelijk intelligent kind zijn geweest, daarvoor spreken vele gegevens.

In het begin van zijn leven heeft hij bovendien onder zeer bijzondere invloeden geleefd. Jozef en Maria zijn gevlucht of uitgeweken naar Egypte. Egypte was een land waar de magie zeer sterk leefde. Iets wat zelfs nu nog juist is, ook al treedt die magie niet meer zo sterk op de voorgrond. Het is aan te nemen, dat Jezus in dit land reeds tijdens zijn eerste levensjaren in contact is gekomen met Esseense broeders, die hier leefden. De kans is echter groot dat hij daarnaast kennis heeft gemaakt met enkele magische filosofen. Dit is een verdere conditionering. Jezus is een vrome jood. Hij kent de geschriften, kent de overleveringen, leeft volgens de wetten, maar schijnt steeds weer net iets verder te gaan dan gebruikelijk is. Wij horen trouwens dat Jezus op 12-jarige leeftijd in de tempel zó wijze antwoorden geeft, dat de ouderen die hem ondervragen, verbaasd zijn, dat een kind zoveel kan begrijpen van en weten over de schrifturen. Dit wijst erop dat het kind reeds in zijn jeugd bijzonder sterk is bezig geweest, met wat wij nu het oude testament noemen.

Wat speelt hierin een hoofdrol, zeker voor de mensen van die dagen? De messiaanse gedachte. Ik wil niet zeggen dat alleen hierdoor Jezus tot Messias geworden is. Maar menselijk gezien is het opvallend dat hij geleefd heeft in een omgeving die hem, mede door de verklaringen van zijn moeder omtrent zijn geboorte, in die richting beïnvloeden zal. Jezus wordt gezet in de werkplaats van zijn vader en reist later enige tijd weg, zoals ook in die dagen reeds voor jongere vaklieden gebruikelijk was. Hij komt daarbij met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid in het huidige Pakistan terecht. Hier zal hij, zoals ook elders tijdens zijn tocht, kennis hebben gemaakt met het denken van de hindoes en mogelijk ook de vroege boeddhisten. Tijdens zijn tocht is hij, daarvan kunnen wij wel zeker zijn, wederom geconfronteerd met het magische denken van die dagen. Magisch denken was, laat ons dat niet vergeten, iets wat ook in zijn eigen volk bestond, al werden de uitingen daarvan gemeenlijk onderdrukt.

Wanneer Jezus terugkeert, is hij kennelijk veranderd. Hij zal, zoals voordien, spreken in de synagogen, daar de schrift voorlezen en becommentariëren. Maar zijn commentaren schijnen toch wel afwijkend te worden. Zijn optreden wekt meer en meer protesten. De waarheid, zoals Jezus die ziet, kan kennelijk binnen de synagogen, binnen de godsdienstige gemeenschappen zelfs, niet verkondigd worden. Op een gegeven ogenblik krijgt hij a.h.w. spreekverbod en mag niet meer tijdens de religieuze bijeenkomsten spreken.

Jezus trekt zich dan terug. Hij laat de timmermanswerkplaats voor wat zij is en gaat kennelijk op zoek naar zichzelf. Ongeacht hetgeen geschreven is in de evangeliën - en waarvan de volgorde mogelijk nogal door elkaar is gegooid om een bewijskrachtig verhaal te scheppen - kunnen wij aannemen dat hij tijdens deze periode zijn eerste vasten in de woestijn houdt. Van daaruit is ook zijn tocht naar de Jordaan begrijpelijk, waar zijn neef Johannes hem doopt en verkondigd wordt aan het volk dat Jezus de uitverkorene de Messias is. Deze verkondiging, compleet met een sprekende duif, is voor mij wederom een punt van twijfels. Want de moeders van deze beide mannen waren vriendinnen die elkaar steeds weer opzochten. Wanneer - ik zeg wanneer, dus voorwaardelijk - die engel, die Jezus' geboorte aankondigde, een uitvlucht is geweest, hebben de vrouwen dit ongetwijfeld ook tezamen besproken. Was er geen sprake van een verhaaltje, maar van een werkelijke verschijning, zo zal ook dit onderling vaak besproken zijn. Johannes staat dus ook sterk onder de invloed van het messiaanse denken, maar weet ook dat Jezus die Messias zou zijn.

In beide gevallen is het begrijpelijk dat hij van deze kennis gebruik maakt, nu Jezus komt en er vele mensen aanwezig zijn. Gezien de kennis en eigenschappen van Jezus is het verder begrijpelijk dat de Doper hem als zijn meerdere erkent. Johannes immers is reeds op zeer jonge leeftijd in de woestijn gaan leven en predikte reeds langere tijd een nieuwe vrijheid voor het volk. Jezus is kennelijk tot een dergelijk standpunt gekomen, maar heeft meer invloed op de mensen in de dorpen en is beter in staat de wetgeleerden van antwoord te dienen.

Zeker is dat deze ontmoeting, waarbij Jezus voor het eerst ook door vreemden tot Messias wordt verklaard, de verdere weg van Jezus zal beïnvloeden.

Wat doet Jezus nadien? De beschouwer zal ook hier een soort evolutie ontwaren. In het begin trekt Jezus leerlingen aan. Maar dat is gebruikelijk. Dergelijke groepen verzamelen ook wetgeleerden vaak rond zich, om maar niet te spreken van de vele rondreizende profeten en tovenaars die door het land trekken. Vergeet niet dat dit alles plaats vindt in een periode dat land en volk sterk onder druk staan en zo de meeste mensen maar weinig zekerheden kennen, weinig hebben om zich aan vast te klampen. Steeds weer zien wij in soortgelijke perioden van onzekerheid vele mensen zich losmaken uit de maatschappij, steeds weer ook treffen wij in dergelijke perioden een sterke nadruk aan op idealen en toekomstige veranderingen - wat een vorm van messiaans denken genoemd zou kunnen worden. Vergeet niet dat het altijd weer de hoop is die een volk in verdrukking, een wereld onder spanning, in leven schijnt te houden. Jezus' aanwerven van de apostelen is dus niets bijzonders.

Wat doet hij in deze eerste periode? Jezus leraart vooral. Van wonderen horen wij nog betrekkelijk weinig. Het enige wonder dat in deze periode met zekerheid te plaatsen is, is het wijnwonder te Kafarnaüm. Waar echter de mogelijkheid niet uitgesloten is dat Jezus de bedienden eenvoudig water in de oude wijnkruiken heeft laten doen, zonder daaruit de droesem te verwijderen. Hierdoor ontstaat inderdaad een smaak die aan wijn doet denken, vooral onder mensen die gewend zijn hun wijn verdund te drinken. Het kan zijn dat Jezus inderdaad wijn uit water gemaakt heeft. Het heeft weinig zin daarover te strijden. Zeker is wel dat Jezus zich in deze dagen voornamelijk als een leermeester gedraagt. Dat hij daarbij vaak in gelijkenissen spreekt, is niets bijzonders: zo is nu eenmaal de taal van de rabbi's, de leermeesters van Israël, zowel vroeger als nu nog.

De wonderen die Jezus doet zijn ook niet bepaald opvallend te noemen. Maar hij geneest een paar mensen. Daar begint een verdere verandering. Nu Jezus een paar mensen genezen heeft, verwachten steeds meer mensen dat de nieuwe profeet ook hen zou kunnen genezen. Jezus wordt steeds meer achtervolgd door mensen die hopen een genezing mee te maken. Sensatiezoekers zijn dit in feite, die in inborst niet veel verschillen van de mensen die in uw dagen langs de wegen kamperen bij kruispunten in hun vrije tijd, kennelijk in de hoop dat zij nog een ongeluk mee zullen kunnen maken ook. Die mensen willen alleen eens wat anders beleven. En Jezus maakt van deze neiging gebruik om steeds meer mensen met zijn gedachten te bereiken en te beïnvloeden.

Wat hij verkondigt is, zeker in de beginperiode, niet veel meer dan hij reeds in de synagogen probeerde de mensen duidelijk te maken. Hij brengt hen de denkbeelden die hij in de plaatsen van godsdienstige samenkomst niet mocht brengen. Hij spreekt van een God die wat anders is dan men kende. Hij spreekt over een God die niet beperkt is tot één enkel volk, maar die kosmisch is, een Vader in plaats van een wraakzuchtige en toornige tiran die met zijn grillen de mensen regeert. Daarmee komt Jezus mede op tegen de zelfgerechtigdheid van bepaalde groepen in het volk, als bv. de Farizeeën. Dit betekent dat er weerstand komt tegen hem en zijn leringen. Jezus zet zich, wij zien dit in toenemende mate, scherper af tegen de bestaande orde.

Het is in deze periode dat Jezus in Jeruzalem komt en in de tempel de wisselaars en verkopers van de offerdieren uit het voorhof jaagt, waar zij handel plegen te drijven. U kunt allen weten dat deze mensen inderdaad deel waren van een grote zwendel. De tempel nam alleen de cijns aan in sikkels, joods geld dus, terwijl in het handelsverkeer de Romeinse munten opgeld deden. De meeste mensen hadden dus geen sikkels. Zij moesten dus hun geld wisselen en betaalden daarvoor een veel te hoge wisselkoers. De tempel had natuurlijk wel Romeinse munten kunnen aannemen, of tegen een vaste koers zelf kunnen omwisselen, maar dat deed men niet. Er was sprake van een afspraak tussen bepaalde autoriteiten in de tempel en de wisselaars, die voor hun monopolie heel wat moesten betalen ook. De verkopers van offerdieren werkten ook met degenen samen die de offers moesten keuren - zien dus, of dezen in overeenstemming waren met de voorschriften.

Deze laatsten keurden de offerdieren die de mensen zelf meebrachten af, wanneer dit maar even mogelijk was. Men verwees hen naar de handelaars die - tegen bijbetaling - het afgekeurde offer inruilden tegen een gegarandeerd goed offerdier. Dat werd dan wel aangenomen. De verdiensten werden gedeeld tussen de priesters die offers afkeurden en de handelaars. De z.g. afgekeurde offers werden natuurlijk wat later weer aan anderen verkocht en dan wel goed gekeurd.

Jezus' optreden was dus begrijpelijk en gebeurde zeker niet ten onrechte. Het volk beseft dit zeer zeker. Maar hij ging met dit optreden in tegen de omkoperij, de onbetrouwbaarheid van bepaalde groepen en stelde gelijktijdig de zelfzucht aan de kaak die in de gedragingen van de priesters en levieten vaak een te grote rol speelde. Bovendien ging Jezus met deze kritiek op de tempel en de heersende gebruiken ook in tegen de belangen van bepaalde andere groepen, zoals de Farizeeën en de Sadduceeën. Het is duidelijk dat Jezus zich in deze periode veel vijanden maakt. Naarmate hij meer vijanden krijgt, is het voor hem ook nodig zich juister en meer spectaculair te verzetten tegen de aanvallen op zijn persoon en kennis.

Wij zien dan dat Jezus in plaats van een lering gevende rabbi, die gelijkenissen vertelt, langzaam maar zeker wordt tot een strijdbare profeet. Hij valt de mensen aan. Hij is ook diplomaat, zoals bij zijn uitspraak: Geef de keizer, wat van de keizer is, maar God wat Gods is. Dat is zeker een handig antwoord. Maar gelijktijdig wordt hij tot de man die zich tegen de gebruiken verzet. Om bv. de overspelige vrouw te redden voor de steniging vergt nogal wat moed en veel gezag. Dat hij dit klaar speelt, zal op zich bewondering kunnen wekken. Maar dit betekent gelijktijdig dat er regels worden gebroken, de regels waarop bepaalde groepen en standen hun aanzien bouwen. Daarmee wordt velen duidelijk dat Jezus steeds gevaarlijker wordt.

Jezus op zijn beurt trekt zich steeds meer terug uit de dorpen en steden. Wij zien hem meer en meer rondgaan rond het meer van Tiberias. Daarmee zouden de geschillen langzaam vergeten kunnen worden. Maar de mensen volgen Jezus, waar hij ook gaat. De mensen maken gehele pelgrimstochten om de wonderrabbi te horen spreken, hem wonderen te zien doen. Wat leert Jezus hen in deze periode? Hij zegt hen alle wetten kun je vergeten wanneer het om God of de medemens gaat. De wetten komen na de noden van de mens, niet daarvoor. En hij zegt hen hoe zij moeten leven om een goed mens te kunnen zijn. Daarmee tast Jezus het bestaande gezag opnieuw aan. In de plaats van de machtige organisatie die het leven van de joden bepaalt, leert hij andere wetten. Hij verklaart zich daarmee tot een felle tegenstander van de theocratische bureaucratie van de tempel. In de plaats van offers en eerbied voor de priesters stelt Jezus het innerlijke contact met God en een juist handelen tegenover je medemensen.

Daarmee tast Jezus een bestaande structuur aan. Het klinkt mogelijk als een vreemde vergelijking, maar met zijn volgelingen is zijn optreden voor de maatschappij van toen heel wat explosiever dan bv. het werken van de Baader-Meinhoff groep. Want deze laatsten hebben wat geweld gebruikt, maar Jezus verandert het denken van vele mensen. En daarmee ook hun respect voor bepaalde standen, hun klakkeloos aanvaarden van de wijze uitspraken van mannen, die zich wetgeleerd en wijs noemen en met kwasten aan hun kleed rondlopen om te bewijzen hoe belangrijk zij wel zijn. Als ik alles bezie wat aan die goede vrijdag voorafgaat, zo word ik allereerst geconfronteerd met een evolutie in Jezus. Jezus verandert en daarmee de rol die hij speelt in zijn gemeenschap.

Dan komt de laatste periode, de tijd dat Jezus met zijn leerlingen steeds meer door het gehele land trekt, maar de steden en vooral Jeruzalem vermijdt. De wonderen nemen in deze tijd toe, worden meer spectaculair. Jezus drijft duivelen uit, wekt doden op, geneest zieken en gros, geneest zelfs melaatsen. Veel van die wonderen kunnen wij mogelijk met onze hedendaagse kennis wegpraten. Maar zeker is, dat Jezus in deze tijd in steeds sneller tempo dingen doet die in zijn dagen zeker niet normaal of begrijpelijk zijn. In de plaats van de blijmoedige leermeester is nu een wat melancholieke krachtfiguur gekomen, die elke lering die hij geeft, elk woord dat hij zegt, bewijst met wonderen en tekenen. Zelfs Jezus' leerlingen drijven duivelen uit en genezen soms.

Het is ook in deze periode dat Jezus zich met zijn leerlingen - naar men zegt tot het volvoeren van bepaalde rituelen - in de woestijn terugtrekt en zijn verblijf kiest in meer onherbergzame streken. Het is deze Jezus die uiteindelijk naar Jeruzalem gaat. Het is deze wat sombere Jezus die door zijn melancholieke agressie tegen de ellende van zijn medemens, zijn stelling nemen tegen de heerszucht van standen en soldaten, een hoop wakker roept in het volk. Hij brengt een opstandigheid tot stand, het gevoel dat je als jood niet noodzakelijkerwijze onderworpen hoeft te zijn. Wat dit betreft zou het de moeite waard zijn eens na te gaan in hoeverre het optreden van Jezus - en soortgelijke figuren waarschijnlijk - heeft bijgedragen tot de uiteindelijke opstand tegen de Romeinen en hun zetbazen, die voert tot de vernietiging van Jeruzalem en de laatste weerstandsgroepen met een nationaalbewustzijn ten onder doet gaan. Het is volgens mij zeker dat dergelijke weerstandsgroepen steeds sterker worden gedurende de periode van Jezus' openbaar leven.

Wat ons brengt tot de dag dat Jezus door een van zijn volgelingen verraden wordt. De vraag luidt: waarom? Jezus kan de heerser worden van het volk, de gekozen vorst. Nog steeds. Wanneer Jezus een beroep doet op de gewone man, zo kan hij half Jeruzalem en een groot deel van het land op de been brengen in een verweer tegen de machten van de viervorst, de tempel en de burcht Antonia, de Romeinen. Palmzondag is net voorbij. Judas wil zijn Messias eindelijk zijn taak zien aanvaarden die volgens Judas ligt in het vrijmaken van het volk, het weer tot superieur volk maken van het jodendom, zodat zij weer zullen zetelen boven de rest van de volkeren als eens in Salomons tijd. Judas daagt zijn meester a.h.w. uit door de tempel tegenover hem te stellen. Jezus weet dit en op een bijna weemoedige wijze aanvaardt hij dit. Hij verzet zich niet. Ik meen dat deze houding typerend is. Wij horen van Jezus dat hij weent uit medelijden met de mens, dat hij weent over de stad Jeruzalem, wanneer hij haar nadert om hier voor het laatst het paasfeest te vieren. Wanneer Jezus gehuldigd wordt, zo ondergaat hij dit met een stille weemoed. Hij zegt niet, zoals anders, wijze woorden, maar verdwijnt uit het gezicht van de massa, zo snel als hem dit mogelijk is. Zoals ook het laatste avondmaal wordt gevierd in een gesloten zaal van een besloten huis, terwijl niemand weet dat de meester hier is ingekeerd.

Later zien wij een soortgelijke houding: Wanneer Jezus voor het Sanhedrin komt, verweert hij zich niet, terwijl hij zeer waarschijnlijk met weinig moeite had kunnen aantonen dat bepaalde aanklagers het aan het verkeerde eind hebben, zijn woorden verkeerd interpreteren e.d. Maar Jezus reageert niet. Het is reeds dan of hij afstand heeft gedaan van alles, zelfs van het leven. Bovenal lijkt het, of hij bewust afstand heeft gedaan van geweld, verzet, verwijten. Een duidelijke aanwijzing voor zijn houding vinden wij bij de aanhouding, wanneer Petrus met zijn zwaard de tempelknecht Malchus een oor afslaat. Hij wil geen geweld, geen schade, geen uitleggingen meer. Tegenover het Sanhedrin, maar evenzeer later tegenover Herodes en Pilatus, duidt zijn houding erop, dat hij zich heeft neergelegd bij iets onvermijdelijks. Het is of de gehele evolutie van de persoonlijkheid heeft gevoerd tot een aanvaarding van de dood reeds voor deze onvermijdelijk geworden is.

Mogelijk vindt u mijn benadering onjuist, oneerbiedig of vervelend. Maar wanneer je Jezus als mens wilt benaderen, dan dien je dit allereerst te doen van uit een menselijk standpunt, ziende naar de menselijke trekken die je begrijpen kunt. En dan is het voorgaande een resultaat hiervan. O, het is mooi te zeggen dat God dit alles van den beginne aan heeft voorbereid, zijn zoon offerende op de schedelplaats. Het is mogelijk interessanter wanneer je erop wijst dat dit alles door de profeten werd voorspeld. Waar kan dit alles zijn, maar als mens kun je dit niet begrijpen. Wanneer wij de goede vrijdag vieren, dan vieren wij niet zoals vele mensen schijnen te denken, het feest van de verlossing en ondergaan wij niet in stille rouw het feit dat Jezus gestorven is. Eerder ervaren wij de weemoedige gelatenheid van iemand die beseft dat de enige wijze om zichzelf trouw te blijven en zijn God trouw te blijven, gelegen is in een niet reageren op de mensen, maar het lot zijn loop te laten. Want dat is de werkelijkheid.

Het verdere verhaal kent u. Herodes is niet kwaadaardig en is best bereid Jezus te redden uit de handen van de tempel. Hij heeft behoefte aan een nieuwe attractie, een nieuwe clown. Hierbij speelt bovendien de dood van Johannes de Doper een rol in zijn gevoelens.

De dood van deze profeet heeft Herodes zelfs nu nog niet geheel verwerkt. Daarom zou hij deze vreemde genezer veel liever als een soort gedresseerde attractie aan zijn hof opnemen. Hij probeert dan ook van Jezus een uitspraak uit te lokken, hem te verleiden iets van zijn kunnen te tonen. Hij maakt zelfs duidelijk, dat Jezus zo en zonder meer aan zijn hof welkom is, dat hij er in dienst kan komen. Maar Jezus reageert niet. En dat kan Herodes niet over zijn kant laten gaan. Hij kan niet aanvaarden dat iemand zijn welwillendheid en wensen eenvoudig onbeantwoord laat. Toch wil hij zelf geen maatregelen nemen. Hij wil niet schuldig zijn aan de dood van deze vreemde profeet. Daarom spreekt hij: Ik kan met deze mens niets doen, ga met hem maar naar de Romeinen. Geheel onjuist is dit trouwens niet. Herodes zou zonder meer van Pilatus een vergunning tot doden kunnen krijgen, dat wel. Maar volgens de heersende wet mogen de joden geen doodsstraf ten uitvoer laten brengen. Dat mogen alleen de Romeinen.

Men stelt wel dat de hogepriesters Jezus van het begin af aan ter dood hebben willen brengen. Maar erg reëel is deze veronderstelling niet. In die tijd kon het Sanhedrin geseling en steniging als straf opleggen aan joden, maar niet tot de dood er op volgde. Behalve op het terrein van de tempel mochten de joden echter ook dergelijke straffen niet door de tempelwachters laten volvoeren. Daartoe waren alleen de soldaten van Herodes gemachtigd. De enige andere oplossing was het volk een dergelijke straf - steniging - uit te laten voeren. Maar dan zou men Jezus met het volk moeten confronteren zonder ruggensteun van wapenknechten. En zoveel vertrouwen in eigen gelijk had men kennelijk ook weer niet. Daarom hadden zij dus iemand nodig die soldaten zou leveren om de straf uit te voeren. Het feit dat men eerst naar Herodes gaat en niet probeert de Romeinen op grond van landsverraad of belediging van Caesar in te laten grijpen, pleit er dus voor dat men oorspronkelijk eerder van plan was Jezus eens flink af te laten rammelen en te vernederen. Dan zou die gekheid wel afgelopen zijn, zo dacht men kennelijk. Maar Jezus antwoordt het Sanhedrin niet, erkent a.h.w. het recht van deze religieuze rechtbank niet. Herodes bruuskeert hij door niet in te gaan op diens nieuwsgierigheid en dwaasheid. Hij beseft wel degelijk de machtswellust van deze man.

Nu zendt Herodes - viervorst, dus heerser op burgerlijk terrein - de klagers naar Pilatus. Dus kan men moeilijk het Sanhedrin verantwoordelijk stellen. Het is wel mogelijk dat Herodes gemeend heeft dat de Romeinen de klacht van de priesters af zou wijzen, zodat Jezus op vrije voeten zou komen zonder dat hij, de vorst, zich daarbij tegenover de profeet als mindere zou moeten tonen. Zijn woorden luidden ongeveer als volgt: Ik heb geen gezag over leven en dood en ben niet de handhaver van jullie kerkelijke wetten. Indien je vindt dat deze mens gezondigd heeft, ga dan maar naar de Romeinen en vraag hen er iets aan te doen. Ook Pilatus is kennelijk niet van plan die profeet te laten doden. Niet dat het hem veel kan schelen, maar de man maakt op hem meer indruk dan die schreeuwende priesters met hun eisen. Dit blijkt al uit de wijze waarop hij reageert op de aanklacht - die overigens opeens een andere is geworden. Want nu opeens stelt men, dat Jezus heeft gezegd de koning der joden te zijn, wat voor het Sanhedrin geen rol speelde, maar tegenover de Romeinen als een soort hoogverraad kan worden voorgesteld.

Maar Pilatus is daarin niet bepaald geïnteresseerd, zelfs niet wanneer men eraan toevoegt dat Jezus ook de god der joden onrecht zou hebben gedaan. Uiteindelijk: wat die mensen geloven moeten zij zelf weten en wie er zich vorst van de joden noemt, zal Pilatus ook geen zorg zijn. Uiteindelijk is hij de landvoogd en zijn soldaten maken uit wat er gebeurt. Zelfs koningen hebben hem maar te gehoorzamen. Doen zij dit niet, dan komen de legioenen van Rome eraan te pas. En zolang het land voldoende belastingen opbrengt, zodat Pilatus voldoende naar Rome kan sturen en zelf wat rijker kan worden, deert men hem met dergelijke zaken niet. Maar hij moet ook de vrede in het land zo goed mogelijk handhaven. Hij besluit dan maar eens wat te doen. En nu doet Pilatus in feite dat wat de priesters en ouderlingen hadden gehoopt en verwacht dat Herodes zou doen: Hij laat Jezus geselen en bespotten.

Ook hier is het typerend dat Jezus dit alles gelaten en zwijgende aanvaardt, terwijl hij zich hieraan had kunnen onttrekken door enkele woorden te spreken en een beroep te doen op de genade van de Romein.

Want de landvoogd was, dit blijkt uit alles, geneigd om genade te laten gelden, al was het alleen maar omdat hij zich ergerde over de pretenties van bepaalde priesters en rijke joden - Farizeeën. Pilatus moet iets doen, dus laat hij Jezus geselen. Maar niet tot de dood erop volgt, niet zo dat werkelijk grote schade ontstaat, let wel. Wat neer komt op een bestraffing die het Sanhedrin zelf ook had kunnen opleggen en uitvoeren, wanneer men Jezus maar op het tempelterrein had willen bestraffen. Het wordt nu echt een prestigestrijd. Die Romein moet niet denken dat de joden, de priesters en voornamen, de edelen, zo maar met zich laten spotten. Jezus is schuldig. Dan moet de Romein zich er niet afmaken met iets, wat men zelf evengoed had kunnen doen. Hij wil kennelijk niet? Dan zal men eens even laten zien, dat men meetelt.

Een delegatie bezoekt Pilatus, wijst op relaties met Rome en het Romeins burgerschap van enkele joden die aanwezig zijn. Zij eist een vonnis. Deze man is des doods schuldig! Pilatus kan dit niet terzijde schuiven. Maar nog steeds tracht hij de tegenpartij schaakmat te zetten en aan een in feite gehoorzamen aan de eisen van de joden te ontkomen. Hij heeft nu eenmaal de opdracht als man van Rome, het volk niet te veel in oproer te brengen en hun geloof te respecteren. De senaat laat zelfs weten dat het jammer is dat er geen beeld van Jahweh bestaat. Anders zou men dit beslist geplaatst hebben in het Capitool te Rome en zo alle moeilijkheden uit de weg hebben geruimd. Maar ja, die joden hebben geen beelden van hun God en veel pretenties. Dat maakt het moeilijk. Maar zij hebben relaties, de vrede moet zo goed mogelijk bewaard worden. Dus moet Pilatus wel luisteren.

Gelukkig loopt het tegen het paasfeest. Daaraan hebben die verwaande priesters natuurlijk niet gedacht. Jammer genoeg was reeds het besluit genomen om een joodse bandiet vrij te laten, maar dat kan nog veranderen, wanneer het volk maar een beetje meewerkt. En het volk, zo gelooft Pilatus, is wel te manipuleren. Hij probeert dit uit te spelen. Er wordt bekend gemaakt dat de gaven, door de Romeinen aan de zieken buiten de muren van de stad ter gelegenheid van het joodse paasfeest gedaan, onmiddellijk zullen worden uitgedeeld. Het volk wordt opgeroepen om voor de burcht bij het paleis van de landvoogd de gebruikelijke begenadiging te komen aanschouwen. Deze genade treft meestal mensen die in de kerker zitten, maar onder omstandigheden ook wel beruchte figuren die ter dood waren veroordeeld. Een van hen is Barabbas. Deze wordt door de christenen voorgesteld als een bruut, een rovend beest in mensengedaante.

Het is deze figuur die Pilatus, in dezelfde termen denkende, tegenover Jezus stelt, wanneer hij de menigte vraagt: Wie van dezen zal ik vrijlaten, uw profeet of deze man? Wat hij niet weet is dat deze Barabbas in feite eerder een verzetsstrijder is, een man die de Romeinen heeft aangevallen en belastinggaarden heeft beroofd, maar niet zijn eigen volk. Daarom is het ook begrijpelijk dat de keuze van het volk een kwestie van weifelen is. Zij zouden voor Jezus zijn, maar die Jezus is iemand die mooi praat en wonderen kan doen. De ander is een vrijheidsheld, iemand die voor hen gestreden heeft. Barabbas? Toch weifelt men, of men Jezus, de goede profeet, wel in de steek mag laten. Daarom is de stem van enkelen genoeg. Wanneer enkelen roepen: de profeet kan wel voor zich zorgen, maar Barabbas niet, die mogen wij niet in de steek laten, volgen steeds meer stemmen. Het volk kiest Barabbas.

Pilatus wast de handen en zegt in een laatste poging de mensen te beïnvloeden: Ik ben onschuldig aan het bloed van deze mens. Dat is pas een mop. De profeet zal zich immers zo dadelijk met een wonder bevrijden? Lachende roepen zij het: Zijn bloed kome over ons en onze kinderen. In het geheel speelt massasuggestie een rol. De mensen roepen elkaar na, zoals bij een concert, wanneer een enkeling applaudisseert tussen twee momenten, en de zaal volgt, omdat zij denken dat het dan misschien toch al afgelopen is. Zo bezien is het niet het wreed spelen met een mens die men zo even nog vereerde en tot vorst wilde maken - zoals het u vaak wordt voorgesteld. Het enige wonderlijke bij dit alles is de houding van Jezus. En zelfs deze kunnen wij grotendeels verklaren aan de hand van zijn opvoeding, jeugd, verdere belevingen. Het is, of hij er genoeg van heeft, of hij nu gelaten het lot aanvaardt, nadat hij door het volk steeds meer in een bepaalde richting werd gedrongen.

Zeg niet dat het een sprookje is dat mensen soms van een medemens een god of meester willen maken. Herinnert u zich het sterkamp te Ommen nog? Daar was ook een mens die men wilde dwingen, meester, ingewijde, gezondene te worden. Deze maakte zich vrij, maar wanneer hij nu spreekt, zijn er nog steeds vele mensen die gaarne naar hem gaan luisteren en daarvoor heel wat over hebben. Deze mens kon nee zeggen. Zijn wereld was groot, hij kon naar andere landen gaan. In Jezus' tijd was dat heel wat moeilijker, ofschoon ook Jezus steeds weer probeerde aan het volk te ontkomen door zich in eenzaamheid terug te trekken.

Bij de voltrekking van het vonnis vallen wederom enkele zonderlinge zaken op, die je niet geheel kunt begrijpen en die ongelooflijk schijnen voor eenieder die iets afweet van de Romeinse rechtspleging van die dagen en de wijze waarop de vonnissen voltrokken werden. Iemand die gekruisigd werd, moest de rechte balk - dus niet het gehele kruis - zelf dragen. De andere paal stond reeds ter plaatse gereed of werd door anderen megedragen. Ook voor Jezus zal men geen uitzondering hebben gemaakt door hem het gehele kruis te laten dragen. Aan de balk die de veroordeelde droeg, werden koorden vastgemaakt. Daar de veroordeelde aan de balk was gebonden, had men hem zo in bedwang en kon men bovendien door de koorden aan te spannen, tijdelijk hem van een deel van zijn last ontheffen. Men gaf de veroordeelde dus op zijn laatste weg wel soms de gelegenheid weer wat op adem te komen. Maar het was niet gebruikelijk hem verder te helpen. Viel de veroordeelde neer, dan kreeg hij een ogenblik rust. Men wierp in dergelijke gevallen soms zelfs wat water over de veroordeelde. Bleek hij na enkele ogenblikken niet in staat op te staan, dan werd hij met zweepen geranseld. Bleek, dat hij geheel niet overleefde, kwam, dan werd hij gemeenlijk met de zweepen geheel bewusteloos of doodgeslagen. Daarna werd hij door enkele hiervoor gevorderde mensen naar het kruis gedragen waaraan hij gehecht diende te worden en daaraan, dood of levend bevestigd.

Het spijkeren van een lichaam aan het kruis was niet gebruikelijk in die dagen. Spijkers waren betrekkelijk kostbaar, terwijl door de wonden bovendien bloedverlies werd veroorzaakt waarbij de duur van het lijden aanmerkelijk werd verminderd. Het Romeinse kruisigen gebeurde gemeenlijk - met uitzondering van kruisiging als schouwspel in de circussen - als volgt: De mens werd vastgebonden aan een dwarsbalk en zo opgehesen aan een rechtopstaande balk. Een voetensteun was niet aanwezig, maar de voeten werden, eveneens met touwen, zo tegen de balk gebonden, dat de voetzolen rustten tegen het hout. Iemand kon zijn armen niet ontlasten door zich tegen een voetsteun te zetten en zo zijn lijden te verminderen. De schouders waren gemeenlijk snel gedислоkeerd, waardoor de gekruisigde wel erge pijn leed, maar zijn dood was toch het gevolg van algehele uitputting.

Jezus wordt naar het kruis gebracht. Allereerst valt op, dat hij door vele soldaten wordt vergezeld. Meer dan voor een dergelijke zaak gebruikelijk is. Denkbaar is dit nog, omdat men mogelijk vreesde dat iemand Jezus zou willen bevrijden. Verder laat men, tegen alle gebruiken in toe, dat Jezus rust en spreekt met mensen langs zijn weg. Wanneer Jezus valt onder het kruis, laat men hem volgens het verhaal even rusten. Niet ongebruikelijk, maar wel is ongebruikelijk dat men een man ronselt om het kruis in de plaats van Jezus te dragen voor deze bewusteloos of doodgeslagen is. Maar wanneer wij denken aan de zweetdoek van Veronica wordt duidelijk dat Jezus zelfs de mogelijkheid had met mensen in contact te komen, ook vrouwen, en van hen voorwerpen aan te nemen. Niet alleen ongebruikelijk, maar ondenkbaar: in een vreemd land wordt aan een man die geldt als oproerling en waarvan men vreest dat hij bevrijd zou worden door het volk of zijn volgelingen, de kans gegeven wapens of gif aan te nemen van sympathisanten? Kortom: indien het ons vertelde waar is - en waarom zou dit niet het geval zijn - heeft Jezus wel een zeer uitzonderlijke behandeling gekregen. Men verleende hem allerhande ongebruikelijke gunsten. Er is kennelijk de een of andere macht aan het werk die dergelijke dingen mogelijk maakt.

Verder gold bij normale kruisigingen, dat na de voltooiing van het kruisigen het volk rond het slachtoffer werd toegelaten. Men mocht het slachtoffer vertroosten, met hem spreken, voedsel of drank reiken, maar ook stenigen. Wanneer Jezus wordt gekruisigd, wordt rond het kruis een afzetting gehandhaafd.

Alleen zijn leerlingen en de met hen zijnde vrouwen worden wel onder het kruis toegelaten. Alweer een zeer ongebruikelijke procedure. Verder is de sabbat op komst. Daarom zou men Jezus voor de avond van de dag van kruisiging nog dood van het kruis hebben mogen afnemen. Maar dat past niet bij de Romeinse gebruiken. Een Romein duldde niet dat een misdadiger van het kruis werd afgenomen voor het lichaam tenminste in staat van ontbinding verkeerde en vogels de ogen hadden uitgepikt. Zelfs dan was de toestemming, het lichaam te begraven, een grote gunst.

Jezus krijgt verdoving aangeboden: wijn met mirre en plantensap. Men beweert wel dat dit aan alle veroordeelden verstrekt werd door een weldadige vrouwenvereniging. Maar ik kan niet geloven dat iets dergelijks zou worden toegestaan, tenzij zeer hoge invloeden aan het werk waren, of grote omkoopsommen betaald werden. Jezus weigerde overigens hiervan gebruik te maken. Opvallend is, dat niet uitdrukkelijk wordt gesteld, dat andere slachtoffers deze dienst wel aangeboden kregen. Aan de andere kant: Jezus zou aan het kruis met twee gekruisigden hebben gesproken. Dat wijst op een ontspanning die door dergelijke middelen bereikt kan worden. Bij kruisiging ontstaat anders na korte tijd een congestie van de stembanden, waardoor het spreken onmogelijk is. Verder: Jezus zou door een lansstoot in zijn zijde gedood zijn, dan wel zijn dood zou hierdoor komen vast te staan. Er vloeit "bloed en water" uit de wond. Het water is waarschijnlijk serum geweest. Maar als bewijs voor de werkelijke dood kan dit niet gelden, tenzij de veroorzaakte wonde het hart raakt.

Onmiddellijk daarna mag het lichaam reeds van het kruis worden afgenomen. Het geheel doet wonderlijk aan. Er zijn zoveel uitzonderingen op gangbare regels te vinden, dat het denkbeeld dat iemand op de achtergrond hier een heel grote rol heeft gespeeld, zich opdringt. Jezus wordt overigens afgenomen door zijn leerlingen en een arts, de Arimatheeër die zijn volgeling was. Wonderlijk. Jezus zelf schijnt zich overigens van het gehele gebeuren te distantiëren. Het enige, wat hij nog doet, is anderen troosten - de wenende vrouwen, zijn moeder, de goede moordenaar en verder niets.

Dat is dan het verhaal van goede vrijdag. Men kan natuurlijk stellen, dat God in dit alles een rol speelt. Jezus droeg in zich overigens zeker de goddelijke kracht, die wij wel Christus noemen. Maar waar wij mee te maken hebben is volgens mij vooral de mens. Deze mens gaat steeds weer achter de god schuil. Als men zegt, dat het goede vrijdag is, zo lijkt het wel dat men deze mens met zijn gehele leven probeert weg te vagen, te verbergen achter een goddelijke verlosser, die zelfs aan het kruis voorgesteld, altijd bloedloos lijkt. Waarom wordt niet meer naar de mens gezien? De Christus is altijd met ons. Er is altijd goddelijke kracht in en rond ons en eenieder, die daaruit weet te putten, zal deze kracht voortdurend door zich kenbaar kunnen maken ook.

Maar de mensen zijn niet veranderd sinds die dagen. Mogelijk wil men daarom het menselijke aspect liever kwijt. De hogepriesters van deze dagen verdedigen zich nog steeds met alle middelen, eerlijk of oneerlijk. Alleen nu niet tegen het aantasten van hun ambt door de aanval van een ijveraar, maar door allerhande banden niet uit te willen leveren, anderen te veroordelen en te beschuldigen, ja, zelfs door bekend geworden geheimen onwaar te noemen desnoods onder poena van uitstoting uit het geloof, de partij, of zelfs martelingen verbanning wegens hoogverraad. Rechters spreken ook nu nog steeds oordelen uit, zonder een weerwoord van de beschuldigde ook maar te willen horen en begrijpen. Soms doemen zij zelfs gehele volkeren ondanks hun klachten en argumenten tot een mensonwaardig bestaan, omdat 'men zich niet mag mengen in de interne aangelegenheden van andere staten.' Neen, er is niet veel veranderd. Zelfs Pilatus zien wij steeds terug, zich de handen wassende in onschuld en volvoerend wat anderen van hem eisen.

Maar wanneer er in de mensheid zo weinig is veranderd, zo vraag ik mij toch af of die man, Jezus, niet evenzeer in deze dagen weerspiegeld zal zijn. Ik zie hem inderdaad. Ik zie hoe hij soms bespot wordt of verheerlijkt. Men spreekt over Jezus, of hij voor alles een symbool is. Maar hij was en is geen symbolische figuur, hij was een levende mens, is nog steeds een levende kracht.

Jezus wordt vandaag aan de dag nog steeds gekruisigd, in naam van de vrije wereld, de democratie of het systeem. Wij zien dit, wanneer functionarissen van de een of andere geheime dienst minder ontwikkelde volkeren even gaan leren hoe zij terreur moeten uitoefenen en dit voor zich rechtvaardigen door te zeggen, dat zij dit doen om de christelijke - of andere - wereld te beschermen tegen verval en aantasting. Jezus wordt nog steeds gekruisigd, wanneer mensen die iets geloven, worden achtervolgd omdat zij geloven, anders dan officieel aanvaard wordt. Jezus wordt nog steeds achtervolgd en naar Herodes gebracht, wanneer een bepaalde, ook wel een christelijke kerk, in een bepaald land domineert en alle andere soorten van christenen en andersdenkenden onder druk zet en als tweede klasse mensen behandelt. Is het niet als weleer: Zij, die geloven, zullen ons gezag aanvaarden en iets toegeven, wanneer wij hen de wet stellen in de naam van onze God. Zij, die bidden op de bergen van Samaria zijn verdoemden, ook al zegt Jezus dan, dat God hier even goed te vinden is als in de tempel. Goede vrijdag? Maar dan niet alleen, omdat een bepaalde gebeurtenis wordt herdacht, maar ook omdat in de gehele mensheid het menselijke deel van het drama zich voortdurend herhaalt. Zoals de tirannen eens spraken uit de naam van de Heer en zijn wetten. Zo spreekt men ook nu, uit naam van Jezus en zijn enig ware leer, zo anderen ten gronde richtende tot grotere eer van god en vergroting van eigen verdiensten.

Ook u, lieve mensen, wordt vaak door de omstandigheden gemaakt, tot wat u bent. Ook u vindt soms een weg om te ontkomen aan die dwang, zoals ook Jezus zijn weg is gegaan, zeker niet zonder enige strijd. Ook u zult, door gewoonten bepaald in een wijze van denken en handelen, door de wereld verder gaan en kunt uzelf mogelijk iets vrij maken daarvan, eerlijker leven wat u bent. Maar ook u zult dan de prijs daarvoor moeten betalen aan de wereld. Die prijs is altijd weer een bittere, ook wanneer je in jezelf dan het ware Licht vindt en leven mag uit de kracht van de Vader. Heus, er is niet zo veel veranderd. Alles wat ik u verteld heb over Jezus' leven kan ik terug vinden in het leven van andere mensen, mensen die in kerk of loge gestegen zijn, maar dan in tegenstelling tot Jezus de moed niet hebben gehad om op een gegeven ogenblik te stellen: Mijn weg is er niet een van macht of gezag, van dwang, waardoor ik de waarheid verkondig, maar de weg van liefde, die niet voor zich wil heersen of regeren of bezitten - al zou men zo nog zoveel goed kunnen doen - maar alleen wil helpen, waar hulp wordt gevraagd en verder de eigen weg gaan.

De God, waarmee vandaag weer gespeeld wordt - of het nu een Jezus Christ Superstar is of een preek over het lijden van onze heer en zijn bede in Gethsemane - is er geen die een marionettenspel speelt om zo de mensen tot zich te brengen. God is een goedertierende God vol liefde. Dan is Jezus ook geen geïdealiseerde goddelijke karikatuur van een mens, maar een wezenlijk, werkelijk mens. Uit de geschiedenis van een mens kun je als mens leren, leren waar je zelf faalt, leren ook, hoe en waar je zelf toch nog zou kunnen slagen. Ik dacht dat dit het punt is, waarop men op een dag als deze vooral aandacht zou moeten besteden, niet omdat het een bepaalde dag is, maar vooral ook, omdat dit een tijd is waarin de mensheid voor een belangrijke keuze schijnt te staan.

De vraag is: wat wilt u? Macht en een schijn van welzijn, waarbij u dan als de hogepriester van eens mompelen moet: Het is beter, dat één mens sterve, dan dat een volk ten onder ga? Ga dan verder als tot nu toe. Verban schrijvers, omdat zij dingen schrijven die u niet bevallen, dood tegenstanders, opdat allen u zullen vrezen en eren. Neem van de armen, opdat de rijken waarlijk rijk kunnen blijven. Of zoek verandering. Zie, hoe het is in de wereld. Besef dat je eigen vooroordeel gelijk is aan het vooroordeel dat joodse gezaghebbers eens deed streven naar Jezus' veroordeling, ook de goeden onder hen. Spreek niet te veel over orde, wet, recht en de zekerheid die noodzakelijk is, en meer over de liefde, het begrip voor de medemens, de aanvaarding van de medemens en de bereidheid deze te helpen wanneer hij daarom vraagt, of dit werkelijk en kennelijk behoeft.

De wereld zal veranderen. Maak uw keuze voor de wereld van morgen: Wilt u vrij zijn, vrij om Gods werk te zijn en Gods werk te doen? Of wilt u zekerheid en handhaving van het bestaande?

Jezus moest sterven, omdat hij de bureaucratie van zijn land, de priesters en machthebbers in de weg kwam. U kan hetzelfde lot wachten, want er sterven vandaag vele mensen op uw wereld om soortgelijke redenen. Maar velen onder hen lopen liever dit risico dan zichzelf, hun innerlijke waarde, hun taak in de wereld te verloochenen. Hoe bent u? Heel uw wereld staat vandaag voor de keuze van zelfbeperking en vrijheid, maar dan ook voor alle anderen, dan wel geweld, hiërarchie, die zich ten koste van allen zal handhaven, eigen gezag boven alles plaatsende en de wereld vergiftigende door zijn onbegrip voor de werkelijke noden van wereld en mens.

De wereld staat voor de keuze. Indien u allen wilt offeren aan het behoud van de wet, de oude structuren en toestanden, dient u echter ook te beseffen dat eens in Israël men daarom Jezus deed ombrengen. Het gevolg was, dat in het jaar 70 Jeruzalem tot de laatste steen verwoest werd! De tempel werd vernietigd door brand, zodat het heiligdom verloren ging.

De keuze van heden is er een tussen eigen vrijheid en eigen verantwoordelijkheid, dan wel het aanvaarden van het geheel, waardoor je wordt voortgesleurd naar een economische welvaart die de wereld vergiftigt en de ondergang door een meting van krachten tussen grootmachten, die geen gelijke kunnen aanvaarden. Men heeft de keuze. Maar denk aan de mens Jezus: soms is het beter aan een kruis te sterven, hoe pijnlijk dit ook moge zijn en waar te blijven dan te huilen met de wolven in het bos. Dat is de leer van vandaag, van deze tijd. Morgen kan de wereld beter zijn. Maar zij zal niet beter worden door geweld. Zij kan alleen beter worden door de liefde die Jezus ook als mens getoond heeft tegenover elke medemens, een liefde die sterker wordt en alle neiging overwint, de problemen met het zwaard op te lossen.

De wereld kan beter worden, wanneer de mensen alleen maar gelukkig trachten te zijn en er niet meer naar streven rijker en machtiger dan anderen te worden. De vrede komt op de wereld wanneer de mensen tijd vinden om van hun jachtig streven terzijde te kijken en te herhalen: Zie de leliën op het veld; zij spinnen niet en weven niet en toch zijn zij schoner gekleed dan Salomo in al zijn heerlijkheid. Wanneer wij God leren zien in de schijnbaar zo eenvoudige wereld rond ons, zullen wij misschien de Christus leren vinden in onszelf. Dan kunnen wij misschien waarmaken wat Jezus tot de mensen heeft gezegd: Ik ben u de weg en de waarheid en men komt niet tot de Vader dan door mij. Want wie Christus kent, kent God.

Hebt u commentaar?

Vraag: Hoelang zal het nog duren, voor mensen dit zullen kunnen bereiken?

Antwoord: Dat kan een korte tijd zijn, omdat de liefde even besmettelijk is als de pest, zoals de haat besmettelijk is als de pest. Maar daar, waar de liefde eenmaal leeft, de werkelijke liefde voor de medemens, verspreidt zij zich zo snel, dat zij de haat verdrijft. Wie echter de haat aanmoedigt en de liefde doodt, doodt zichzelf. Daarom zal het niet zolang duren. De meeste mensen zijn reeds goed, maar weten nog niet, welke kant zij uitmoeten. Eerst wanneer zij iemand ontmoeten die de liefde heeft tot het leven en de werkelijkheid, gaan zij beseffen, dat je met die liefde in de werkelijkheid ook iets kunt doen. Daarom hoeft het niet lang te duren. De wereld is rijper dan ooit voor het nieuwe Licht en de nieuwe Kracht. Maar door de grote tegenstellingen tussen de tijd van nu en de periode die bijna afgelopen is, staat zij ook dichterbij dan ooit tevoren aan de grenzen van haat en ondergang.

Vraag: Waar ligt het punt, waarop eenieder dit zal verstaan?

Antwoord: Indien ik u dit kon zeggen, zou ik dit al niet gezegd hebben, geen redenen hebben om hiervan te spreken. Ik weet dat het besef in de mensen wakker wordt en probeer dit besef duidelijker en scherper te maken. Ik kan alleen mijn liefde aan de mensen geven. Maar de mensen zullen zelf die liefde in zich moeten erkennen en haar naar anderen uit moeten dragen. Ik doel op de liefde voor de naaste, de liefde voor eenieder die je nodig heeft. Ik dacht dat wij ons bevinden in een tijd, waarin deze ommekeer onvoorstelbaar snel kan plaatsvinden. Ik geloof ook dat zij plaats zal vinden, maar weten? Neen. Ik weet niet, of dit punt nu in het heden ligt, of eerst over 100 jaren komt. Ik weet alleen dat het dichtbij is en dat het haast niet anders kan dan dat het zich waarmaakt.

Hiermede wil ik mijn bijdrage besluiten. Ik heb getracht u iets te laten zien in een oud en bekend verhaal, wat de meeste mensen over het hoofd plegen te zien: de mens. U bent mensen. Het voorbeeld van de mens is na te volgen, het voorbeeld van een God is een luchtspiegeling die onbereikbaar blijft en verdwijnt, terwijl de mens daarheen opziet. Daarom heb ik u gezegd: Jezus was een mens. Juist daarom ook heb ik gesteld: De Christus heeft in hem gewoond, maar kan evenzeer in u leven.

Ik dank u voor uw aandacht.

ESOTERIE

Goedenavond.

Naar ik meen, mag dit tweede deel wel wat lichter van aard zijn. Ik zou u een paar verhaaltjes willen vertellen. Allereerst een hemelpoortverhaal, dat nog niet zo heel erg lang geleden speelt.

Op de weg gebeurde een ongeluk: Een motorfiets, bereden door iemand met een jack waarop in grote letters 'Hells Drivers' stond, reed met grote vaart tegen een Volkswagen aan, die daarop ook niet gebouwd bleek te zijn. De klap kwam nogal aan en even later begaven zich de Hells Driver en de inzittende van de VW op weg naar de hemel. Petrus zag ze van verre aankomen en meende, dat dit voor een Hells Driver een wat vreemde bestemming lijkt. Al strijdende over de vraag, wie nu eigenlijk voorrang had gehad, arriveerden zij. De volkswagenmenner bleek een dominee te zijn, die onmiddellijk om Petrus onverdeelde aandacht vroeg en hem uitnodigde de jongen met het jack maar meteen naar de hel te verwijzen. Nu heeft Petrus niets tegen dominees, want hij heeft zelf een tijdje in dat vak gezeten en weet dus hoe moeilijk dit beroep soms kan zijn. Maar toch maakte hij de aangereden prediker duidelijk dat ook hij zijn voorschriften had. Dominee meende echter dat, voorschriften of niet, de zaak niet anders af kon lopen. Deze man heeft mij, een man Gods, doodgereden door zijn stomme schuld!!!

Nou, nou, sprak Petrus, ik heb het toevallig gezien. En hij wees op een muntkijker die hij voor de hemelpoort had staan. Een engeltje had dat ding eens voor hem meegebracht als souvenir. Het nadeel van het ding was, dat je om er te kunnen doorkijken er eerst een kwartje in moest gooien. Maar Petrus had het deurtje van de geldla eruit gehaald, zodat hij met één enkel kwartje altijd kon kijken. Ik heb het dus goed gezien, dominee. Het was nat en mistig weer, nietwaar? Dominee bevestigde dit. U lette ook niet zo goed op, nietwaar? Waaraan zat u eigenlijk te denken? Aan mijn preek, verklaarde dominee. Dus vervolgde Petrus, u reed meer dan 100 km/u en dacht niet aan het verkeer maar aan uw preek?

Jawel, daagde de overleden predikant uit. Dat is een zaak van Gods Woord en dat gaat bij mij boven alles. Juist, sprak Petrus. Gods woord had ook inderdaad voorrang, maar u niet. Maar ik zal uw gezelschap eerst afhandelen. Even later kwamen de gegevens van de computer, waarin goede en slechte daden worden opgeslagen tot de datum van overlijden. Petrus bekeek de balans en sprak: Zeg, jonge man, je mag de hemel in. Ik ben alleen maar bang dat het voor jou wat vervelend zal zijn: de motorfiets blijft buiten. Maar je krijgt wel een paar vleugels en vliegvergunning. Ga maar gauw naar de foerier om je stralenkrans en vleugels te halen. Dan kun je dat niet passende jack meteen voor wat beters inruilen. Waarop de jongeling deed, of het hem niets kon schelen en de handen in de zakken van zijn leren jack naar de poort slenterde. Maar toen hij dacht buiten zicht te zijn, zette hij het op een lopen en wel in de richting van de pijl waarop foerier stond geschreven. Dominee vond het niet goed. Neen. Volgens hem had de jongen uiteindelijk een man Gods doodgereden en behoorde dus niet in de hemel. Hij citeerde zelfs spreken en besluiten van het moderamen om duidelijk te maken dat hij gelijk had. Petrus bekeek de cel, waarop dominees daden stonden opgetekend en onderbrak het sermoen: Dominee, u hebt Gods liefde wel overal gepredikt, maar de liefde die u beoefend hebt was toch wel van een enigszins andere soort.

U hebt de naastenliefde gepredikt, maar steeds weer vergeten dat u evennaasten had en niet alleen de evennaaste van anderen was. U hebt mooie preken gemaakt, maar er niet naar geleefd en zo vele mensen in verwarring gebracht. Dus als u nu hier even linksaf slaat en de tweede deur rechts neemt, vindt u daar ons zogenaamde zweetkamertje. Daar kunt u bij een warm en gezellig vuurtje uw nieuwe preek voorbereiden. Over een jaar of vijf komen een paar paranimfen u halen en mag u examen doen. Als u slaagt mag u hierbinnen. Waarop dominee eindelijk zijn christelijkheid ver genoeg vergat om enkele zeer onpassende woorden te mompelen, terwijl hij zich met loden voeten in de richting van zijn toekomstig verblijf bewoog en Petrus, bij gebrek aan beter, het kwartje weer uit de bak nam om even te zien wat de kijker hem omtrent het aardse verkeer nog meer kon onthullen.

Welk verhaaltje duidelijk maakt, dat ook in de hemel de leuze 'geen woorden, maar daden' opgeld doet. Maar ik heb nog een ander soort verhaaltje voor u:

De zon ging onder. De hemel vertekende in duizenden tinten, tot het eruitzag of de wolken aan de hemel even voor bollenveld wilden spelen. Terwijl de zon langzaam naar de zee zonk was er een mens die langzaam vervaagde na een lang en gelukkig leven. Hij verdween met het licht, tot zijn ziel met de zon meetrok en zijn lichaam koud en dor achterbleef in de vallende nacht. De ziel speelde met de wolken, kuste de laatste kleuren en dronk de laatste zonnestralen in alsof zij een vlinder was. Langzaam steeg de ziele-vlinder tot in de stratosfeer, aarzelde even, en wikte verder en verder, tot ver achter haar de aarde nog zichtbaar was als een kleine erwt die langzaam rond haar eigen as draaide. Verder en verder vloog de ziel, tot vreemde stralen van zilver en goud over haar vlinderachtige vleugels begonnen te gloeien en langzaam maar zeker een geheel nieuw leven rond haar ontstond. Het was als verpopte zich de ziel in gulden stralen.

Oude en vergeten gedachten leefden voor een ogenblik rond haar weer op, vergeten stemmen klonken. Dan, met een geluid als van fijn brekend glas, vielen zij weg in fragmenten die in het duister oplosten als ijskorrels in de zon. In het oogverblindende licht wikte dansend een vrije ziel. Zij zocht zich geen richting. Zij vloog in het licht, baadde zich in het licht, voedde zich met het licht tot zij, zich overgeevende aan het licht, daarin wilde oplossen. Oplossen wilde zij zich in het Al, toen opeens de heilige stilte rondom werd verbroken door stemmen die spraken, mensen spraken tot haar, zowel mensen die lang geleden gestorven waren als mensen die nog eerst aan het leven begonnen. Stemmen klonken ook op van zielen die in het duister vertoefden en door dit alles heen klonken de zingende tonen uit het hoogste licht, waaraan de ziel reeds als mens vaak had gedacht. Toen besloot de ziel: Neen. Het is mijn tijd nog niet. Ik los mij nog niet op in licht. Zij nam de stralen licht, die zij als een rijke schat in zich had opgenomen en vlocht daarvan lange pieken, die zij uit wist te steken, tot zij reikten tot ver in duistere werelden, wanhopige mensen konden bereiken en geesten een weg konden tonen, wanneer zij nog verdoold of bedroefd waren.

Zo werd de ziel zelf een klein knooppunt van de lijnen van tintelend licht, een soort kleine zon, die voortdurend probeerde antwoord te geven op de ellende en de wanhoop van anderen. Zo groeide de kleine ster en groeide. Steeds sterker werd haar licht en mensen die de hemel beschouwden, spraken: er is een nova ontstaan. Maar de ziel ging verder en straalde haar licht uit naar elke wereld die zij maar bereiken kon, tot zij eindelijk wist: niet ik ben zon, maar werkende ben ik licht van licht geworden. Zij sprak deze woorden tot zichzelf, maar zie: opeens was het hele Al rond haar een spel van ongekende kleuren en duizenden flonkeringen geworden. Het leek, of alle sterren tezamen in verschillende kleuren bijeen lagen als een veld vol hemelse bloemen, terwijl daarboven de kosmische zang ruiste als een wuivende wind die de bloemen even groet en beroert op haar weg, voor zij verder trekt naar de zee. Toen zuchtte de ziel een keer diep. Daarna was zij een met de sterren en het ruisende lied van de kosmos. Een met de stem die in die kosmos eens het eerste woord gesproken heeft en die het laatste woord zal spreken, wanneer de kosmos terugkeert tot haar oorzaak.

Wat wel een beetje dichterlijk was. Maar het is een verhaaltje, een van de vele verhaaltjes die allen ergens waar zijn. Dat is het wonderlijke.

Met zo'n klein verhaal kun je soms meer zeggen dan met een betoog van uren. Want de werkelijkheid die wij leven, is nu eenmaal geen redelijke werkelijkheid, ook al denken wij vaak wel dat dit het geval is. Ergens in ons bestaan liefde, vreugde, soms zijn zij erg armzalig. Maar in die innerlijke dingen, in die gevoelens leeft voor ons het licht. Wij kunnen niet zeggen waar het vandaan komt, wij kunnen het niet omschrijven, wij kunnen het zelfs niet echt zien. Maar in dat gevoel leeft het licht in ons, het vervult ons en maakt ons sterker en groter. Je hebt dan niet het gevoel dat je werkelijk sterker of groter wordt, maar je bent wel meer, je leeft meer. Dat voel je wel aan. Je bent dan gewoon meer deel van meer dingen. Dat is ons groeien. Ons leven als mens en geest is niet redelijk, o nee. Gelukkig trouwens maar, want wanneer je ziet wat tegenwoordig redelijk heet, ben ik maar blij, dat ik grotendeels onredelijk ben.

Het is eigenlijk zo: Wat droomt er diep in mij? Wat zingt die wonderlijke tonen als een vogel die zijn nest nog niet vond? Wat is de vrede die mij soms bevangt, wat is het angstig stil verlangen, de hoop op het onbereikbare, dat ik verlang en toch niet ken? Is het niet mijn wezen dat zichzelf zegt: dit is de werkelijkheid, dat is het, wat ik ben? Ik ben het leven en de dood. Ik ben licht en duisternis, Ik ben de volheid van het zijn en het gemis en al tezamen. Zo ben ik de vrucht die groeit aan de wijnstok van een kracht die ik niet ken.

Soms denk ik wel: het is volbracht. Wanneer ik aan het einde ben, zo is er licht, zo is er vreugde, zo is er na de ouderdom weer jeugd en is er altijd weer een lach. Een tedere lach die zegt: het is goed, goed om te bestaan. Goed, om zelfs door eenzaamheid en lijden soms te gaan, omdat je het bestaan uit veelheid van ervaren in jezelf maakt en in jezelf krachten vindt die niet meer jaren tellen of zelfs maar eeuwigheden, maar je in verbinding doen treden met een werkelijkheid die je God noemt. Dan wordt wat je droom noemde je tot werkelijkheid en wat je werkelijkheid noemde wordt je tot droom.

Daarom is mijn inzicht: alles heeft zin, alles is deel van een schepping die God heeft gemaakt toen hij zichzelf uit wilde drukken of uit wilde beelden. Laat ons dan alles aanvaarden in het besef dat ons leven deel is van de kleuren die in de kosmos in grote weelde zijn verbreid, opdat in ons de Schepper zichzelf terug herkent. Meer dan dit zijn wij zelfs, want scheppende wilde de schepper zich uit beeld een evenbeeld bouwen. Door alle nacht en alle duister blijft de wondere luister van dit goddelijk beeld met ons. Glimlach dan tegen het bestaan, aanvaard het, laat het in u zich vervullen tot uw innerlijk in een glimlach iets weer weet te geven van de werkelijkheid, waaruit wij allen zijn.

Goedenavond.

(Bekort)

d.d. 12 april 1974